

آسان سنڌي ڪتاب

غيرمادري زبان

چوٿين ڪلاس لاءِ

سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ، ڄامشورو، سنڌ

آسان سنڌي

چوٿين ڪلاس لاءِ

ڇپائيندڙ

سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ، ڄام شورو

ڇپيندڙ: سنڌي ڪتاب گهر، ڪراچي

هن ڪتاب جا سڀ حق ۽ واسطا
سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ، ڄام شورو سنڌ
وٽ محفوظ آهن.

لکندڙ:

ڊاڪٽر غلام علي الانا
ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلو

ايڊيٽر:

ڊاڪٽر غلام علي الانا
امداد حسيني

ڇپيندڙ:

رشيد اينڊ سنز پرنٽنگ پريس، ڪراچي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَقُ پَهريون

ڌڻي سڳورو

هن ساري جَهانَ کي ڌڻيءَ سڳوري پيدا ڪيو آهي. هو
اسان سڀني جو خالق ۽ مالڪ آهي. هُن پنهنجي قُدرت سان
زمين، آسمان، سج، چنڊ ۽ تارا بڻايا آهن. هُن اسان جي سَڪَ
لاءِ پاڻي، اناج ۽ ٻيون اهڙيون ضروري شيون پيدا ڪيون آهن.
الله سائين ڏاڍو مهربان ۽ باجهارو آهي. هو اسان سڀني
توڙي پٺيان ساھوارن جي ڏينهن رات سنڀالَ لھي ٿو ۽ روزي
رسائي ٿو.

هو هر هنڌ حاضر آهي. اسان هُن کي نٿا ڏسون، پر هو
اسان سڀني کي ڏسي ٿو. اسان جيڪي ڪم ڪريون ٿا، سي
سڀ هو ڄاڻي ٿو. اسان جا لڪل ڪم به هُن کان ڳجها ڪين
آهن.

ڌڻيءَ سڳوري اسان کي، انهيءَ لاءِ پيدا ڪيو آهي ته
چڱا ڪم ڪريون ۽ چڱي چال هَلون.
اسان کي گهرجي ته ڌڻيءَ سڳوري کي ياد ڪريون ۽
سندس حُڪم تي هَلون.

مشق

(الف) هيٺين جملن ۾ خال ڀريو:

- ۱- هن ساري جهان کي پيدا ڪيو آهي.
- ۲- هن پنهنجي قدرت سان بڻايا آهن.
- ۳- الله سائين ڏاڍو ۽ آهي.
- ۴- هو هر هنڌ آهي.
- ۵- هن اسان کي انهيءَ لاءِ پيدا ڪيو آهي ته ڪريون ۽ چڱي هلون.

(ب) هيٺيان لفظ پنج پنج ڀيرا لکو:

خالق - باجهارو - روزي - ڳجهو - حڪم

(ج) هيٺيان لفظ پنهنجي جملن ۾ ڪم آڻيو:

ڌڻي سڳورو - خالق - آسمان - مهربان - حاضر

(د) پڙهو ۽ جملا پورا ڪريو:

- ۱- اسان کي الله تعاليٰ جو حڪم آهي ته محنت ڪر
- ۲- مون کي استاد جو حڪم آهي ته انصاف ڪريو
- ۳- مون کي بابا جو حڪم آهي ته قانون تي هلو
- ۴- اسان کي سرڪار جو حڪم آهي ته سچ ڳالهائ
- ۵- اسان جو فرض آهي ته سچ ڳالهائون
- ۶- منهنجو فرض آهي ته سچ ڳالهائ

سبق پيو

منهنجا مڙا مولا سائين!

پُون جا، اُپ جا، سڀ جا سائين!
منهنجا مڙا مولا سائين!

سَرَنهين جا گل پيلا پيلا،
مَٽرن جا گل نيلا نيلا،
پوپتَ ناهيئَ ڪهڙا سائين!
منهنجا مڙا مولا سائين!

پيءُ جي دل ۾، ماءُ جي دل ۾،
پيڻ جي دل ۾، ڀاءُ جي دل ۾،
پيار ڪيو تو پيدا سائين!
منهنجا مڙا مولا سائين!

الله سائين! ڏي ايمانُ،
ڀائر آهيون سڀ انسان،
تنهنجا ٻانها، بنڊا سائين!
منهنجا مڙا مولا سائين!

- استاد بخاري

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- الله سائينءَ ڇا ڇا اُپايو آهي؟
- ۲- شاعر، الله سائينءَ کان ڪهڙي دُعا ڳهري ٿو؟

(ب) هيٺيان لفظ لکو:

مٿڙا- پائڙ- سرنهين- پون- اُپ- ٻانهي

(ج) خال پُر ڪريو:

الله سائين ڏي

..... آهيون سڀ انسان.

تنهنجا ٻانهي.....

..... مولا سائين

(د) ڏنگين مان لفظ چونڊي خال پُر ڪريو:

۱- سرنهين جا ڳل..... ٿيندا آهن. (نيلا، ٻيلا، اڇا)

۲- پيٽ ۾ پاڻي جي دل ۾..... پيدا ڪيو (پيار، لالچ، نفرت)

۳- الله سائين..... ڏي (دولت، ايمان، صحت)

سبقُ ٽيون

مير غلام محمد خان ٽالپر

مير غلام محمد خان ٽالپر ٽنڊي باگي ۾ جنم ورتو. تعليمي ۽ سماجي خدمتن جي ڪري، سندس نالو سنڌ ۾ وڏي عزت ۽ احترام سان ورتو ويندو آهي.

مير صاحب هڪ وڏي جاگيردار هوندي به پنهنجو وقت فقيري ۽ غريبيءَ ۾ گذاريندو هو. جاگير جي پيدائش جو وڏو حصو غريبن ۽ مسڪينن کي خيرات طور ڏيئي ڇڏيندو هو.

دنيا جي لاهين چاڙهين مان لنگهڻ ڪري، کيس غريبن جي حالتن جو گهڻو آزمودو هو.

انهيءَ ڪري کيس خيال ٿيو ته سنڌ ۾ غريبن ۽ مسڪينن جي ٻارن کي تعليم ڏيارڻ جو بندوبست ڪجي. انهيءَ ارادي سان هن پنهنجي ڳوٺ، ٽنڊي باگي ۾ پهرين هڪ ننڍو

انگريزي اسڪول ڪولڻ جو بندوبست ڪيو. ان سان گڏ
بورڊنگ هائوس به ڪولياڻين، جنهن ۾ شاگردن کي کاڌو پيتو
مفت ڏيڻ جو بندوبست ڪيائين.

ڪجهه عرصي کان پوءِ شهر جي ٻاهران هاءِ اسڪول ۽
هاسٽل لاءِ هڪ عاليشان عمارت جوڙايائين، جتي ٻين سان
گڏ هارين نارين جي ٻارن کي به آڻي تعليم ڏيارين. اهو
اسڪول اڃا تائين قائم آهي ۽ ”مير غلام محمد ٽالپر
گورنمينٽ هاءِ اسڪول“ جي نالي سان مشهور آهي.

مير صاحب هڪ رحمدل ۽ ديندار انسان هو. سرءُ جي
موسم ۾ جڏهن لاڙ ۾ موسمي تپ پکڙجي ويندو هو، تڏهن
هو پنهنجي خرچ سان ڊاڪٽر گهرائي، ٽي مهينا غريبن جو
مفت علاج ڪرائيندو هو.

مير صاحب زناني تعليم ۽ صحت لاءِ به خاص بندوبست
ڪيو، ننڍي باگي ۾ چوڪرين جي تعليم لاءِ اسڪول
ڪولايائين.

زالن جي علاج لاءِ هڪ ڊاڪٽريائي رڪيائين ۽ وِمر گهر
به قائم ڪيائين. اهڙيءَ طرح لڪَ چپَ ۾ پلاٽيءَ جا ٻيا
آنيڪ ڪم ڪيائين.

انگريز سرڪار سندس خدمتن جو قدر ڪندي کيس
 "خان بهادر" جو لقب ڏنو.

هن نيڪ ۽ سخي مرد سنه ۱۹۳۲ع ۾ وفات ڪئي.
 هر سال ٽنڊي باگي ۾ سندس ورسي ملهائي ويندي آهي.

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- مير غلام محمد ٽالپر ڪٿي جنم ورتو؟
- ۲- هو ڪهڙي خاندان سان تعلق رکندو هو؟
- ۳- هن غريبن جي ٻارن لاءِ تعليم جو بندوبست ڇو ڪيو؟
- ۴- هن ڪهڙا ڪهڙا خير جا ڪم ڪيا؟
- ۵- انگريزن هن کي ڪهڙو لقب ڏنو؟

(ب) ڏنگين مان لفظ چونڊي صحيح جواب ٺاهيو:

- ۱- ٽنڊي باگي جي ٻاهران (هائ اسڪول، اسپتال، مسافر خانو)
 قائم ڪيائين.
- ۲- مير صاحب وڏي جاگيردار هوندي به (غريبي، تونگري، شان و
 شوڪت) واري زندگي گذاريندو هو.
- ۳- (تعليمي ۽ سماجي، سياسي ۽ ادبي) خدمتن ڪري سندس
 نالو وڏي عزت ۽ احترام سان ورتو ويندو آهي.

۶۔ مير صاحب (زناني تعليم، بواءِ اسڪائولس) جو پڻ
هندوستان ڪيو.

(ج) هيٺين لفظن جا ضد لکو:

عزت - فقيري - هاري - سرءُ

اد. دڪان مان لفظن جي ڇڻڻ جي ڀيڻ ڏيو:

۱۔ ٽنڊو باگو..... ضلعي جو هڪ تاريخي (بدين، ٺٽو، سکر)
شهر آهي.

۲۔ موسمي تپ..... جي موسم ۾ پکڙيو آهي. (بهار، سياري،
سرءُ)

۳۔ مير غلام محمد ٽالپر جو نالو..... خدمتگارن ۾ شمار
ٿئي ٿو. (تعليمي، سياسي، ادبي)

سَبَقُ چوٿون

ٻار جو ڪارنامو

ٻارو! اڃ اوهان کي نَوَن سالن جي هڪ ڏاهي نينگر جي
ڳالهه ٿو ٻڌايان. الهه رکڻي نالي هڪ چوڪر، سنڌي چوٿين
ڪلاس ۾ پڙهندو هو. هو روزانو پنهنجي ڳوٺ بادل پنهور

ڪان، دادوءَ پڙهڻ ويندو هو. هڪ ڏهاڙي عيد جي موڪل
ڪري، ڳوٺ جي ٻين چوڪرن سان گڏجي، ڀَر واري ڳوٺ

هيٽم جتوئي ويو. گهمندي گهمندي هو ريل جي پٽي تي اچي بيٺو. هن ريل جو پٽو پڳل ڏسي، خيال ڪيو ته جيڪڏهن ريل گاڏي هتان لنگهندي ته ڪري پوندي. ان خيال ۾ ئي هو ته لاڙڪاڻي طرف کان ”موئن جو دڙو ايڪسپريس“ ايندي ڏٺائين. هن ڇا ڪيو، جو ريل جي پٽي جي وچ تي بيهي، گاڏيءَ کي بيهارڻ لاءِ هٿ سان اشارا ڪرڻ لڳو. جڏهن گاڏي کيس ويجهو آئي ته به بيٺو رهيو! نيٺ گاڏي بيهي ويئي. ڊرائيور ۽ گارڊ، ٻنهي ريل جو پٽو پڳل ڏسي، چوڪري کي شاباس ڏني ۽ کيس انعام پڻ ڏنو.

پاڪستان سرڪار به چوڪري جي ان نيڪ ڪم جو قدر ڪندي، کيس اسڪالرشپ ۽ ٻارهن ڪلاسن تائين مفت تعليم ڏيارڻ جو اعلان ڪيو ۽ کيس انعام پڻ ڏنو.

ٻارو، جيڪڏهن الهه رکيو ايڏي همٿ نه ڪري ها ته ريل گاڏي پٽي تان ڪري پوي ها ۽ ڪيتروئي جاني ۽ مالي نقصان ٿئي ها. اسان کي به گهرجي ته اهڙي وقت سر جو سانگو نه ڪريون ۽ پنهنجي جان جوڪي ۾ وجهي به، ملڪ جي خدمت ڪريون.

مشق

(الف) خالی خانن ۾ لکي لفظ ٺاهيو:

ر	گ		ي	ن
	ا	ل	ع	ا
ن	ا		ن	ا
ي	ڙ	ا		ڏ
م	ا		ن	ا

(ب) ڏنکين مان لفظ چونڊي صحيح جواب ٺاهيو:

۱- الهه رکني نالي نينگر..... ڪلاس ۾ پڙهندو هو.

(اٺين، ڏهين، چوٿين)

۲- هو روزانو..... پڙهڻ ويندو هو.

(دادو، جوهي، سبوهڻ)

۳- عيد جي موڪل تي هو..... گهمڻ ويو.

(لکي، منچر، هيٽر جتوني)

۴- ريل جو پٽو..... ڏٺائين.

(پگڙيل، ڄڙيل، ڌار)

۵- اُن خيال ۾ هو ته لاڙڪاڻي طرف کان..... ايندي ڏٺائين.

(خيبرمیل، ڪراچي ايڪسپريس، موٽر جو دڙو ايڪسپريس)

(ج) هيٺيان لفظ پنج پنج ڀيرا لکو:

ڏاهي، ڳالهه، ڳوٺ، هٿ، ڏسي

سَبَقُ پَنجون

صحت ۽ صفائي

گُلو، ڪهڙو نه گڏلو تُو ڏسڻ ۾ اچين! مان سمجھان ٿو
 تہ ٻن ٽن ڏينھن کان وھنجڻ بہ ڇڏي ڏنو اٿيئي. ڏس تہ تُو مان
 ڪهڙي نہ ڪني بانس پيئي اچي.
 شايد ڏندڻ بہ ڪونہ ڏيندو آھين. ڪپڙا بہ ڪهڙا نہ ميرا
 اٿيئي. پري ٿي بيھ! چوڻ پيو تہ مٿي ۾ سور ۽ ٽپ اٿم،
 سو ڇو نہ ٿيندء؟ هيءُ سڀ گڏائيءَ کان ٿيو اٿيئي.
 هاڻي ٻڌ: صبح ٿئي تہ ڏندڻ ڏجي. تازي پاڻيءَ سان
 وھنجڻ کپي، صاف ڪپڙا پائجن. هروپرو اُچن ڪپڙن پهرڻ جي
 ڪا ضرورت ڪانهي. ڪپڙا سادائي هجن، پراڇا اجرا هجن.
 صفائي ڪندين تہ سيڪو پيو پائيندء. صاف رھڻ
 ڪري، بيماري بہ ويجهي نہ ايندء ۽ سدائين تندرست
 گذاريندين. جيڪڏھن توکي پنهنجي صحت جو خيال آھي تہ
 جيئن توکي چيو اٿم، تيئن وڃي ڪج.

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- ڪپڙا ڪهڙا پائڻ کپن؟
- ۲- ڏندڻ ڏيڻ مان ڪهڙا فائدا آهن؟
- ۳- صاف ڪپڙا ڇو پائڻ گهرجن؟

(ب) هيٺين لفظن جا ضد لکو، جيئن:

- ميرا _____ صاف
 گدلو _____
 باتس _____
 تازو _____
 سادا _____
 اڇا _____
 ويجهي _____

(ج) غلط ڳالهين جي سامهون × نشان ڏيو ۽ صحيح ڳالهين جي سامهون ✓ نشان ڏيو:

- ۱- صبح ٿئي ته ڏندڻ ڏجي.
- ۲- ڪپڙا سادا نه پر اڇا پائڻ گهرجن.
- ۳- صاف رهڻ ڪري بيماري ويجهي ڪانه ايندي.
- ۴- تازي پاڻيءَ سان وهنجڻ کپي.

سَبَقُ ڇُهون

نعت

خُدا جو پيارو، اسان جو نبي،
 سدا جيءَ حيارو، اسان جو نبي،
 اچڻ ساڻ تنهن جي، ٿيو روشن جهان،
 آهي نور سارو، اسان جو نبي.
 بُڌا جي گناهن ۾، تن لاءِ ٿيو،
 ڪنڌي ۽ ڪنارو، اسان جو نبي.
 غريبن آجهو، اوڻ ۽ آسرو،
 وڏي شان وارو، اسان جو نبي.
 نئين ۾ پويون، نبي پاڪ ٿيو،
 سونهارو، مڇارو، اسان جو نبي.

- حڪيم فتح محمد سيوهاڻي

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- خدا جو پيارو نبي سڳورو ڪير آهي؟
- ۲- اسان جي نبي سڳوري جي اچڻ ڪري جهان ڪيئن ٿيو؟
- ۳- غريبن جو آجھو ۽ آسرو ڪير آهي؟
- ۴- نبين ۾ پويون نبي ڪير آهي؟

(ب) هيٺ ڏنل سوالن وارن پاسن ۾ هڪ مناسب لفظ مقرر ڪريو:

پيارو _____ جيارو

نيدرو _____

وارو _____

سونهارو _____

(ج) هيٺ ڏنل بيتن ۾ سڀ لفظ:

سدا - جبارو - نور - ڪنڌي - آجھو - اوڻ - سونهارو - موچارو.

(د) هيٺيان خال پُر ڪريو:

خدا جو پيارو اسان جو نبي

..... اسان جو نبي

اچڻ سان تنهن جي.....

آهي نور سارو.....

سَبَقُ ستون

سنڌ

هيءَ سنڌ جو نقشو آهي. سنڌ، پاڪستان جو ڏکڻ وارو

صوبو آهي. سنڌ جي اُتر ۾ پنجاب، ڏکڻ ۾ عربي سمنڊ ۽ ڪڇ جو رڻ، اولهه ۾ بلوچستان ۽ اوڀر ۾ هندستان جو راجپوتانا صوبو آهي.

اسان جي سنڌ ۾ ايڪيه ضلعا آهن. سنڌ جي گاديءَ جو هنڌ ڪراچي آهي، جو مشهور سامونڊي بندر پڻ آهي. سنڌ کي سنڌوندي

آباد ڪري ٿي. اها سد جي وچ مان وهي، ڪيئي بندر وٽ، عربي سمنڊ ۾ چوڙ ڪري ٿي.

هن صوبي جي لاڙڪاڻي ضلعي ۾ موئن جو دڙو جُھونو
يادگار آهي. سڄي دنيا مان، هن دڙي کي ڏسڻ لاءِ سياح ايندا
آهن.

سند صوبي جي ٻولي سنڌي آهي. شاه عبداللطيف ڀٽائي،
سند جو وڏي ۾ وڏو شاعر ٿي گذريو آهي. هن جي ڪلام کي
”شاه جو رسالو“ چئبو آهي.

پاڪستان ۽ هندستان جي سڀني صوبن کان اڳ اسلام،
سند ۾ آيو، جنهن ڪري سنڌ کي ”باب الاسلام“ چيو ويندو
آهي.

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- سنڌ صوبي جي ڏکڻ ۾ ڇا آهي؟
- ۲- سنڌ صوبي ۾ گهڻا ضلعا آهن؟
- ۳- سنڌ جو وڏي ۾ وڏو شاعر ڪير آهي؟
- ۴- سنڌ کي ”باب الاسلام“ چوٿو چئجي؟

ب، ڏکڻين مان ٿيندڙ سڀني صوبن ۾ خال ڀريو.

۱- سنڌ پاڪستان جو..... وارو صوبو آهي. (اولھ، اُتر، ڏکڻ)

۲- سنڌ ۾..... ضلعا آهن. (پندرهن، اڪيهه، اٺ)

..... سنڌ صوبي جي گاديءَ جو هنڌ آهي. (ڪراچي)

حيدرآباد، سکر)

..... سنڌ جو وڏي ۾ وڏو شاعر آهي. (سچل، شاه

عبداللطيف ڀٽائي، سانگي)

..... سنڌ کي..... ندي آباد ڪري ٿي. (سندو ندي، حب، راوي)

.....

گهوڙو _____ گهوڙا

صوبو _____

نقشو _____

ڌڙو _____

وڏو _____

سَبَقُ اَنُون

مون کي پاڻي پيار

مون کي ڏاڍي اُچ لڳي آهي.

آڏيءَ کان گلاس وٺ.

مون کي پاڻي پيار.

گهگهيءَ مان پاڻي پيار.

هوءَ ڏس، ٻاهر اڳڻ ۾ گهگهي آهي.

گهگهي پٽ وٺ آهي.

هائي گلاس ۾ پاڻي ڀر.

صاف هٿن سان گلاس ۾ پاڻي وجه.

هائي گلاس مون کي ڏي.

پوءِ، گهگهي در وٽان ڪڻ.

اها پٽ تان ڪڻ.

گهگهي پٽ تي نه رک.

گهگهي گهڙامنجيءَ تي رک.

مشق

(الف) هيٺيان خال ڀريو:

۱- مون کي ڏاڍي..... لڳي آهي.

۲- مون کي..... پيار.

۳ گهگهي..... وٽان ڪٺ.

۴ گهگهي..... تي رک.

(ب) پنج پنج پيرا لکڻ:

وٺڻ، پيارڻ، پرڻ، ڪٺڻ، رکڻ.

(ج) هيٺين لفظن جون معدنيون ڏيو:

اڃ، اڱڻ، در، پٽ، گهڙامنجي.

(۴) سڀين جا نالا لکڻ:

سَبَقُ نائون

مڪليءَ جي سير

مڪلي ٽڪري سنڌ جي قديم شهر ٺٽي جي ويجهو قومي شاهراه تي آهي. هتي ڪيترائي تاريخي آثار ۽ يادگار آهن. هتي هڪ وڏو قبرستان آهي. هن قبرستان ۾ سنڌ جي ڪن بادشاهن، اميرن، وزيرن، شهزادن، شهزادين، ولين، درويشن ۽ عالمن جون مزارون ۽ مقبرا آهن. اهي مقبرا ڏسڻ لاءِ هتي پري پري کان سياح ايندا آهن.

انهن مقبرن ۾ ڪم آندل پٿر تي اُڪر جو سٺو ڪم ٿيل آهي. مقبرن ۽ انهن جي ديوارن تي اُڪريل ڌار ڌار قسمن جي گلن، شڪلين ۽ ڊزائينن کان سواءِ قرآن شريف جون آيتون پڻ اُڪريل آهن.

هن ٽڪريءَ تي پاڪستان سرڪار جي آثار قديم کاتي جي آفيس ۽ مسافر خانو ٺهيل آهي. هتي ڊگري ڪاليج، ڊپٽي ڪمشنر جي آفيس ۽ ٻيون آفيسون پڻ آهن.

مشق

(الف) هسڻ سرائن جا جواب ڏيو:

- ۱- مڪلي ٽڪري ڪٿي آهي؟
 - ۲ مڪلي ٽڪري ڇا کان مشهور آهي؟
 - ۳- مڪليءَ جي قبرستان ۾ ڪنهن جون ڪنهن جون مزارون ۽ مقبرا آهن؟
 - ۴- مڪليءَ تي پري پري کان سياح ڇو ايندا آهن؟
- (ب) صحيح ٻڌائين ٿي ✓ نشان ڏيو ۽ غلط ٻڌائين ٿي ✕ نشان ڏيو:

- ۱- مڪلي ٽڪري ڪراچيءَ جي ويجهو آهي.
- ۲ مڪليءَ تي سياح گهمڻ ايندا آهن.
- ۳ مڪليءَ تي رهڻ لاءِ ڪابه سهولت ڪانهي.

(ج) هسڻ لفظن جا جمع ٺاهيو، جيئن

ٽڪري ————— ٽڪريون

.....

مزار

..... دیوار

..... قبر

..... شکل

(ن) پڑھو، یاد کریں:

اچ	اچ	اچ
وچ	وچ	وچ
لکو	لکو	لکو
پڑھو	پڑھو	پڑھو
ہلو	ہلو	ہلو

سبقُ ڏهون

نوري نسمائي

سند جي سمي حاڪم ڄام تماچيءَ جي وقت ۾، نئي
جي ويجهو، ڪينجهر ڍنڍ تي مهانا رهندا هئا. وٽن نوريءَ
نالي، هڪ نينگري هوندي هئي، جنهن جي صورت ۽ سيرت جي
گهڙي ساراهه ڪجي!

هڪ لڱا ڄام تماچي، ٻيڙيءَ ۾ چڙهي، ڪينجهر ڍنڍ
جو سير پئي ڪيو ته اوچتو سندس نظر وڃي، نوريءَ تي پئي.
هوءَ کيس گهڻو وٺي ويئي، جنهن ڪري مھائن کان، نوريءَ جو
سڱ گهريائين، مھائن جي ته الله ٻڌي! هڪدم وڏي خوشيءَ
سان قبول ڪيائون.

نوريءَ کي ڄام تماچي ڏاڍو پائيندو هو، پر تڏهن به
نوريءَ جو من نه وڌيو. سدائين نياز ۽ نئڙت سان هلندي هئي.
هڪ ڀيري نوريءَ جي نمائشي ۽ نياز جي پرڪ لهن لاءِ
ڄام سيني راتين کي چوائي موڪليو ته: ”اڄ اوهان تيار ٿي
ويهجو، دل جنهن کي چاهيو، تنهن کي پاڻ سان سير تي وٺي
ويندس.“ سيني راتين عمدا ويس وڳا ۽ هار سينگار ڪيا، پر

نوري پنهنجو اباڻو وڳو اوڍي، ويهي رهي. ڄامر جڏهن محلات
مر آيو، تڏهن نوريءَ جو نياز ڏسي، ڏاڍو خوش ٿيو ۽ پاڻ سان
سير تي وٺي ويس.

انسان کي گهرجي ته سدائين نياز ۽ نٿرت سان هلي.

مشق

(الف) ڏنگين مان لفظ چونڊي خال ڀريو:

۱- ڍنڍ تي مهاڻا رهندا هئا.

(ڪينجهر، منيجر، هاليجي)

۲ ڄامر تماچيءَ جي نظر وڃي تي پيئي.

(سسئي، مارئيءَ، نوريءَ)

۳- نوري سدائين ۽ سان هلندي هئي.

(صبر ۽ توڪل، نياز ۽ نٿرت، هٿ ۽ وڏائي)

۴- ڄامر تماچيءَ گهرائي جو حاڪم هو.

(ٽالپر، ڪلهوڙا، سما)

(ب) هيٺين لفظن جا ضد ڏيو:

..... ويجهو

..... ساراھه

..... چڙهي

..... نئڙت

..... خوش

(ج) نوان لفظ ٺاهيو، جيئن:

..... رهڻ رهيو

..... ٻڌڻ

..... گهرڻ

..... موڪلڻ

..... کڻڻ

سَبَقُ يَارَهُونَ

سَهْمَا تَارَا

چرخ تي شام جو چمڪڻ وارا!
 سونهن سان پنهنجي بهڪڻ وارا!
 سُھڻي سُھڻي صورت تُونهنجي،
 دل کي وَڻندڙ مورت تُونهنجي.
 چرخ جي اک جو آئين تارو،
 چنڊ جو ٺنڊڙو ٻچڙو پيارو.
 رات جي رونق تُون ٿو وڌائين،
 واڻهڙن کي واڻ پَسائين.
 اُٻر اچي ٿو، هاڻي لکي وڃ!
 رات جي اوتڻ ۾ جلد چپي وڃ!
 پهر پڪو ويو رات جو گذري،
 هاڻي سُمهي ڪر ٺنڊڙي مِٺڙي!

مشق

(الف) شمار خد ڀريو:

چرخ تي شمار جو.....

..... بهڪڻ وارا.

سهڻي سهڻي صورت تنهنجي

..... مورت تنهنجي

رات جي تون ٿو وڌائين

واتهڙن کي.....

(ب) هيٺس لفظن جون معنائون ڏيو، جيئن:

چرخ — آسمان

..... بهڪڻ

مورت..... واتهڙو.....

(ج) هر ڏاڍ لفظ لکڻ، جيئن:

چمڪڻ — بهڪڻ

..... صورت

..... تارو

..... وڌائين

(د) پڙهيو ۽ ڪريو:

بهڪڻ — بهڪُ

چمڪڻ — چمڪُ

وڌڻ — وڌ

ڪپڻ — ڪپُ

سبقُ پارهون

ڳئون

ڳئون گھرو جانور آهي. ڪن جو رنگ اڇو، ڪن جو ڪارو ۽ ڪن جو ڳاڙهو ٿيندو آهي ۽ ڪي چٽڪريون به ٿينديون آهن.

صبح جو ڌنار، گهرن مان ڳئون ڪاهي، جهنگ ڏانهن ويندا آهن. ڏينهن جو جهنگ ۽ ٻين مان چاري، پاڻي پياري، شام جو گهرن ۾ پهچائي ويندا آهن. رات جو ڳئون کي مالڪ چارو ڏيندا آهن.

ڳئون گهر ۾، جنهن هنڌ ٻڌجي، تنهن کي وٽائڻ چئبو آهي. هوءَ صبح ۽ سانجهي ڪير ڏيندي آهي. ڪير پيئڻ کان سواءِ، چانهه ۾ به ڪم ايندو آهي. ان کي ڪاڙهي، مائو، برفي ۽ پيڙا به ٺاهيندا آهن. ڪير کي جمائي، ڏونرو ٺاهيندا

آهن، ڏونري کي ولوڙي، ان مان مڪڻ ڪيندا آهن ۽ باقي جيڪي بچي، تنهن کي ڏڏ چوندا آهن. مڪڻ مان گيهه به ٺهندو آهي.

ڳئون، گابا ۽ گابيون ڏيندي آهي. گابا جڏهن وڏا ٿين، تن کي ڏاند چئبو آهي. ڏاند، بيل گاڏيءَ ۾ بار ڍوئڻ ۽ زمين ۾ هر ڪاهڻ لاءِ ڪم ايندا آهن.

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- ڳئون جا رنگ ڪهڙا ٿيندا آهن؟
- ۲ ڳئون کي چارڻ لاءِ ڪير ڪاهي ويندا آهن؟
- ۳- ڪير ڪهڙي ڪم ايندو آهي؟

(ب) صحيح ڳالهه تي ✓ نشان ڏيو ۽ غلط ڳالهه تي X نشان لڳايو.

- ۱- ڳئون گهرو جانور ناهي.
- ۲- ڏنار ڳئون ڪاهي جهنگ ڏانهن ويندا آهن.

۳- ڳئون گھرن ۾ جنهن هنڌ ٻڌي آهي، ان کي طيلو چنبو آهي.

۴- هوءَ صبح ۽ سانجهي کير ڏيندي آهي.

۵- کير مان برياني ٺهندي آهي.

(ج) هيٺين سمن مان جمع جا واحد ۽ واحد جا جمع ٺاهيو:

واحد	جمع
گهر	گهرا
اچو	اچو
گابي	گابا
پني	پني
رات	رات

(د) ڪن به پنجن رنگن جا نالا لکو:

سَبَقُ تيرھون

موٽر ۽ ريل گاڏي

هيءُ تڪو موٽر آهي.

هيءُ تڪ موٽر آهن.

موٽر تڪو هلي ٿو.

سڀ موٽر تڪ هلن ٿا.

هيءُ تڪي گاڏي آهي.

هي تڪيون گاڏيون آهن.

گاڏي تڪي هلي ٿي.

ريل گاڏيون تڪيون هلن ٿيون.

آءُ ڍرو هلان ٿو.

آءُ ۽ اسلم ڍرا هلون ٿا.

اسين ڍرا هلون ٿا.

اسين موٽر ۽ ريل گاڏيءَ کان ڍرا هلون ٿا.

مشق

(الف) خال پريو:

تکو- تکا	هيءُ..... موٽر آهي.
موٽر- موٽر	هيءُ..... موٽر آهن.
هلي ٿي- هلن ٿيون تڪو هلي ٿو.
آءُ- اسين تڪا هلن ٿا.
	گاڏي تڪي.....
	گاڏيون تڪيون.....
 تڪو هلان ٿو.
 تڪا هلون ٿا.

(ب) حسلا نهيو:

آهي- آهن	سياڻا چوڪرا- سياڻو چوڪرو	آءُ- اسين
آهين- آهيو	چڱيون چوڪريون- چڱي چوڪري	تون- توهين
آهيان- آهيون		هو- هوءَ- هو

(ج) يد ڪريو:

آءُ لکان ٿي- اسين لڪون ٿيون.	آءُ لکان ٿو- اسين لڪون ٿا.
تون لکين ٿي- توهين لکو ٿيون.	تون لکين ٿو- توهين لکو ٿا
هوءَ لکي ٿي- هو لکن ٿيون.	هو لکي ٿو- هو لکن ٿا.

سبقُ چوڏهون

اندو فقير

”ابا هيءُ ڪير آهي؟“

”بابا، هيءُ اندو فقير آهي، هن کي بازار ۾ بيٺل ڏٺم،
ويچارو بيٺورهيو، پر ڪنهن به هن ڏانهن نه نهاريو. مون کي
مٿس رحم آيو ۽ کيس گهر وٺي آيس.“
”فقير سائين، تون ڪير آهين؟“

”سائين، مان هڪ جڏو آهيان. بازار ۾ بيٺو هوس ته
من ڪجهه ملي. پر ڪنهن به ڪجهه نه ڏنو. ڏٺي، اوهان جي
نينگر کي خوش رکي. مون کي هت وٺي آيو ۽ ماني ڏنائين.“
”شبابس پٽ! هيئن جي مدد ڪرڻ ۽ بکين کي ماني

ڪارائت، ثواب جو ڪم آهي. ڏس فقير توکي ڪيئن نه پيو
دعائون ڪري!

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- چوڪري بازار ۾ ڪنهن کي ڏٺو؟
- ۲- چوڪرو فقير کي ڪيڏانهن وٺي ويو؟
- چوڪري جي پيءُ فقير کان ڇا پڇيو؟
- ۳- فقير ڇا چيو؟

لکڻ	_____	لکُ	_____	لکندو	_____
ڊوڙ	_____		_____		_____
ڏسڻ	_____		_____		_____
ڪڻڻ	_____		_____		_____
۲- جهلڻ	_____	جهل	_____	جهليندو	_____
ٽاهڻ	_____		_____		_____
هٽائڻ	_____		_____		_____
پرڻ	_____		_____		_____

اڃ	سومر، اڱارو، اربع، خميس،	آهي، هو،
سيائي - ڪالهه	جمع، ڇنڇر، آچر	ٿيندو، ايندو.

سبقُ پندرھون

وِطَنَ جِي مَحَبَّتْ

وِطَنَ جِي مَحَبَّتْ جِي آءِ هِيءَ نِشَانِي.
 تہ ڪنهن کي نہ سمجھون سَنَدَسَ مَٽُ ۽ ٿَانِي.
 پَنهنجي لاءِ سَمجھونسَ جَانِبُ ۽ جَانِي،
 مَٽَسَ جَانِ صَدَقِي ڪَرُونُ ۽ جَوَانِي.
 پَنهنجي ديسَ جو ويسَ پوشاڪَ پَهريون،
 نہ ديسي شينَ جھڙيون ڀانيون ڪِي پَهريون.
 وِطَنَ جِي رهاڪن کي ٿو ڀاءُ ڀانيان،
 وِطَنَ کي ٿو پَنهنجي مٺي ماءُ ڀانيان.
 نہ ڪنهن ۾ بہ ڪو ڀيڏُ ۽ ڀاءُ ڀانيان،
 انهيءَ ۾ ئي ٿو ساز ۽ ساءُ ڀانيان.
 وِطَنَ جِي مَحَبَّتْ جِي آهي تَقاضا،
 رھون پاڻ ۾ گڏجي سڀ جڻ سڳا ڀا.

- حڪيم فتح محمد سيوهاڻي

مشق

(الف) ھيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- وطن جي محبت جي ڪهڙي نشاني آهي؟
- ۲ شاعر ڪهڙي ديس جي پوشاڪ پائڻ لاءِ چوي ٿو؟
- ۳ اسان کي پنهنجي وطن لاءِ ڇا ڪرڻ کپي؟

(ب) ھيٺين لفظن جا ھم آڻيا لفظ ڏيو:

_____ نشاني

_____ جاني

_____ پاءُ

(ج) ھيٺين لفظن جا شيوو جيئون:

_____ جوان جواني

_____ نشان

_____ بيمار

_____ دوست

_____ ديس

(د) ڪن به پنجن پکين، پنجن ميون ۽ بدن جي پنجن عضون

جا نالا لکو:

سَبَقُ سورھون

مور

مورُ هڪ تمام سُهڻو پکي آهي. سندس ڳچي ڊگهي ۽
نيري رنگ جي ٿيندي آهي. هن جي مٿي تي هڪ چوٽي
ٿيندي آهي، جنهن کي ڪلنگي
چئبو آهي. انهيءَ ڪري هن جو
مٿو ڏاڍو سُهڻو ڏسڻ ۾ ايندو
آهي.

مور جو پُڄ ڊگهو ٿيندو
آهي، جنهن ۾ تمام سهڻا
ڪٽپ هوندا آهن. هر هڪ ڪٽپ
تي گول ٽڪي اٿس، جنهن ۾
پيلو، سائو ۽ نيري رنگ هوندو
آهي. انهن ٽڪين جي ڪري،
مور جي ڪٽپن ۾ ڏاڍي سونهن ٿئي ٿي.

مور جي ماديءَ کي ڊيل چئبو آهي. جڏهن مور خوشيءَ ۾
ايندو آهي، تڏهن نچَ لڳندو آهي ۽ پنهنجا پُڄ وارا ڪٽپ اُڀا
ڪري، ٿيڙيندو آهي، ٿڙيل ڪٽپ، ويڙهي وانگر ٿي بيهندا آهن ۽
مور کي وڌيڪ سُهڻو بڻائيندا آهن.

مشق

(الف) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

- ۱- مور جي ڳچيءَ جو رنگ ڪهڙو ٿيندو آهي؟
- ۲- مور ڪڏهن نچندو آهي؟
- ۳- مور جي ماديءَ کي ڇا چئبو آهي؟

(ب) هيٺين سوالن جا جواب ڏيو:

چوٽي - ڊيل - سونهن - ڪنڀ.

(ج) لک ڀريو:

ڪي	۱- گهوڙي..... پاڻي پيار
ڪن	۲- پيالي..... شريت وجه
م	۳- هن قلم..... ڪاپيءَ..... لک
من	۴- پٽ..... گهڻي ڪڙ
وٽ	۵- پٽ..... ڪتاب ڪڙ
وٽان	۶- اسلم..... پينسل وٽ
تي	
تان	
سان	

سَبَقُ سَترهون

لِڪَ لڪوٽي راند

اچو ته لڪَ لڪوٽي راند ڪريون.
 آسلم، تُون هِت پيه،
 هيءُ پڙ آهي.
 هن ڪپڙي سان پنهنجون اڪيون ٻڌ.
 آسين سڀ وڃي ٿا لڪون.
 تُون اسان کي ڳول.
 افضل، تون ڪوڪ ڪر.
 اجهو هو اسان کي پيو ڳولي.
 اعظم ڪاپي پيو!
 چڱو، سليم، هائي تون اڪيون ٻڌ،
 هائي تون آڱ ڏي.

مشق

(الف) خال ڀريو:

۱- اچو ته لڪَ لڪوڻي..... ڪريون.

۲ هيءُ..... آهي.

۳ هن..... سان پنهنجون..... ٻڌ.

۴ تون اسان کي.....

۵ هاڻي تون..... ڏي.

(ب) هنن بيان لفظ لکي ڏيکارو:

لڪ لڪوڻي - پڙ - ڳول - کاپي - ٻوٽ - آڱ.

(ج) هيٺين لفظن جا ضد لکو:

۱- اچو (وڃو- گهمو- ڊوڙو)

۲- بيھه (ويھه- اُٿ- سمھه)

۳- ٻڌ (ڏس- ڪول- ٺاه)

۴- ڏي (وٺ- سٽ- مار)

(د) جملا ٺاهيو:

اسلمر اچ

ڪالهه

سڀاڻي

روزانو

اچ ته

لڪَ لڪوڻي

راند ڪري ٿو.

راند ڪريون.

راند نٿو ڪري.

راند ڪندو.

راند ڪري رهيو آهي.

راند ڪانه ڪئي.

راند ڪندو آهي.

سبقُ ارڙهون

هاري

هاري پيارا جوان سگهارا،
مُلڪ مٺي جا جيءَ جيارا.

مَهَل مٺي ٿئي پاڻ ملهائج،
محنتَ جا ڪي، مينهنَ وسائج.

تنهنجي محنت لائي رنگُ،
ڏکَ وِڃن، ٿئي سُڪَ جو سَنگَ.

سَلي سَلي جي ڪر سَپارَ،
ڪَٽي مَنجهان ٿين ڪيچَ خَرارَ.

تُنهنجي محنت مُلڪَ جو مانُ،
شالَ جيئڻ تون هاري جوانُ.

مشق

ہم نے شعر، غزل، کہی جتنی بھی شاعری

پنہجن لفظن ۾ ٻڌايو.

ب، جنس جنس جي معنيٰ لکيو:

سگھارا- مہل- سک- گڻ.

آپ ڪهڙو ڏا

پڙھڻ _____ پڙھ _____ پڙھو

لکڻ _____ لکڻ _____

پڇڻ _____ پڇڻ _____

ڊوڙڻ _____ ڊوڙڻ _____

آپ جنس لفظن جا معنيٰ ڏيکار جيئن:

مڻو _____ ڪڙو

جوان _____ جوان _____

سگھارو _____ سگھارو _____

ڪٽي _____ ڪٽي _____

ڌڪ _____ ڌڪ _____

سَبَقُ اَوُثِيهون

پاڄيون ۽ ميوا

الله تعاليٰ، انسان لاءِ، ڪيتريون ئي نعمتون پيدا ڪيون آهن. جن ۾ پاڄيون ۽ ميوا به اچي وڃن ٿا.

پاڄين توڙي ميون لاءِ، سٺي زمين جي ضرورت آهي ۽ پاڻي به جهجهو گهرجي.

پاڄيون هر موسم ۾ ٽين ٽيون: اونهاري جو پينديون، توريون، ڪريلا، ڪڍو، لوڻڪ، ميهڙ ۽ مرچ ٿين. سياري جو بند گوبي، گل گوبي، گوگڙو، گجر، موريون، پٽاٽا، ٽماٽا، ٿومر، بصر، واڱڻ ٿين. ڪن هنڌ وري ٻهه به ٿين.

ميون جي به موسم ٿيندي آهي. اونهاري جو آنب، ڪجور، قاروا، ليما ۽ ٺوٺ، انگور ۽ زردالو ٿين. سياري ۾ وري پير، موسميون، نارنگيون، زيتون ۽ ڪيوڙي جون قريون ٿين.

پاڄين ۽ ميون ۾ طاقت رکيل آهي، جن جي کائڻ سان، انسان سگهارو ٿئي ٿو. ڪيتريون پاڄيون ۽ ميوا ته بيمار جي خاص خوراڪ آهن.

مشق

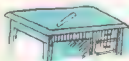
(الف) ڪئين سوالن جا جواب ڏيو:

۱. الله تعاليٰ اسان جي ڪائنات لاءِ ڇا پيدا ڪيو آهي؟
۲. اونهاري جون ڪهڙيون ڀاڄيون آهن؟
۳. سياري جون ڪهڙيون ڀاڄيون آهن؟
۴. اونهاري ۾ ڪهڙا ميوا ٿين؟
۵. سياري ۾ ڪهڙا ميوا ٿين؟

(ب) جملا ٺاهيو:

ورتي - ورهون/ ورتو - ورت	ڪتاب - ڪتاب	مون	(مان)
پڙهي - پڙهيون/ پڙهيو - پڙهيا	ڪاپي - ڪاپيون	اسان	(اسين)
لکي - لکيون/ لکيو - لکيا	پينسل - پينسلون	تو	(تون)
پڇيو - پڇيا	رٿ - رٿون	توهان	(توهين)
ڏنا - ڏنا	ڦل - ڦل	هن	(هو)
	لفظ - لفظ	هنن	(هو)
	سوال - سوال		
	جواب - جواب		

سَبَقُ وَيَهُون

خاني مان ڪتاب ڪڍڻ.
 ڪيسِي ۾ قلمُ وڃهڻ.
 ڪُرسِيءَ تان اُٿالُ ڪرڻ.
 آسَلمَ کان پينَ وٺڻ.
 ميز تي چاڪَ رکڻ.
 بورڊ صاف ڪرڻ.
 بورڊ تي چاڪَ سان لکڻ.
 چاڻوءَ سان ڪلڪَ گهڙڻ.
 مَسُ سان ڪاپِيءَ تي لکڻ.
 افضلَ کي ڪتاب ڏيڻ.

اُستاد کي سَلامُ ڪَري.

اعظم سان هٿ مِلاءِ.

هاڻي گِهِنْدُ هُنُ تہ،

ٻار گهر وڃن.

مشق

ننڍا ڪتاب ڇپرائڻ.

ڪي - پر - مان	۱ خانِي..... رول وڄهه
کان - تي	۲ ميز..... ڪتاب رکي
وٽان	۳ اڪبر..... ڪاپي ڏي
	۴ ڪهڻ..... ڪپڙا ڪڍي
	۵ - اسلم..... پينسل وٺي
	۶ دريءَ..... بوٽ هٽائي

(ب) نون لفظ ٺاهيو، جيئن:

خانو ————— خاني

کيسو —————

گهوڙو —————

چرڪرو —————

(ج) پنج پنج پيرا لکو:

پَرَنُ - لِکَنُ - وَڌَنُ - وَجَهَنُ - گَنَنُ.

(د) خال ڀريو:

ڪي - پر -	۱ - اڪبر دوست..... خط لکي ٿو.
سان - تي.	۲ - چوڪري چاقوءَ..... انڊ وڌي ٿي.
	۳ - هو خاني..... رول وجهي ٿو.
	۴ - هو ڪرسيءَ..... نوال رکي ٿو.

هن ڪتاب جا جملي حق ۽ واسطو
 سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ، ڄامشورو وٽ محفوظ آهن.
 سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ، ڄامشورو وٽ تيار ڪيل ۽ سنڌ صوبي
 جي تعليم کاتي جو صوبي جي پرائيمري اسڪولن لاءِ
 واحد درسي ڪتاب طور منظور ڪيل.
 ڪتاب جي نصاب جي جانڙي واري قومي ڪميٽي جي جوڙيل

قومي ترانو

پاڪ سَرمين شاد باد ڪشورِ حسين شاد باد
 تُو نشانِ عزمِ عالي شان اَرضِ پاڪستان
 مرڪزِ يقين شاد باد
 پاڪ سَرمين ڪانظام قُوَتِ اُخُوَتِ عَوام
 قوم، مُلڪ، سُلطنت پايِنده تايِنده باد
 شاد باد مَنزِلِ مُراد
 پرچمِ ستاره و هلال رهبرِ ترقي و ڪمال
 ترجمانِ ماضي، شانِ حال جانِ اِستقبال
 سايهٔ خدائے دُوالجلال

42	ڪوڊ نمبر	46928	سيريئل نمبر
قیمت	دفتري ادائگت	ڄامشورو	ڇپڻ جي تاريخ
9.90	75000	هيمو	فيبروري 1996

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”آداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻگ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دور جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جهيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي آداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ٻرندڙ، ڇرندڙ، ڪِرندڙ، اوسينڙو ڪندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڳڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آس رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پڻ) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڻ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پڻ جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڻ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جھڙيءَ طرح وٽن جا پَن ساوا، گاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَن به مختلف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ٻرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل ڪلب Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پَن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پَن پاڻ هِڳڻي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غير تجارتي non-commercial رهندا. پَن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پَن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پَن کي کليل اڪرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وس پئانندڙ وڌ کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليگڻن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃن.

شيخ آياڙ علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ، ڀڪار سان
تشبيهه ڏيندي انهن سڀني کي بمن، گولين ۽ بارود جي مد مقابل بيهاريو
آهي. اياز چوي ٿو ته:

گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

... ..

ڄڻ ڄڻ ڄاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇڏي ٿا؛
ريٽيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موتي منجهه پهراڙ ڇڏي ٿا؛

... ..

ڪالهه هيا جي سُرخ گلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

... ..

هي بيت اٿي، هي بحر-گولو،

جيڪي به کٽين، جيڪي به کٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فرق نه آ، هي بيت به بحر جو ساٿي آ،

جنهن ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ ڄم جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي ويڙهه ۽
عمل جو دور آهي، ان ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني
آهي.

پڻ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پڻ نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ سُئل جا پَن سڀني کي چو، چالاءِ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پيءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَن پَن جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)